

مثالی قرآنی درباره اهمیت حفظ وحدت

احمد عدالتیان! در ادامه مرور آیاتی که در قرآن کریم به اهمیت وحدت و هم بستگی می پردازد، بخش دوم آیه ۲۹ سوره فتح را تلاوت می کنیم که خداوند متعال می فرماید: «ذَلِكُمْ مَثَلُ فِی التَّوْرَةِ وَ مَثَلُهُمْ فِی الْإِنْجِلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَوْأَهُ فَأَسْفَلَتْ فَاتَسَوَّى عَلَى شَوْقِهِ يُغِثُ الزَّرْعَ لِيُغِثَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَ عَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَ أَجْرًا عَظِيمًا، وَصَفِ ائِشَانِ دَر تَوْرَات وَ وَصَفِ اُنَّانِ دَر اِنْجیل. مانند زراعتی است که جوانه را از زمین خارج کند، پس آن را نیرو دهد تا سخت شود و بر ساقه خود بایستد، آن گونه که کشاورزان را به گفتنی و شادی وامی دارد تا خداوند به واسطه مؤمنان، کفار را به خشم آورد و [همچنین] خداوند به کسانی از کفار که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دهند، وعده آمرزش و پاداشی بزرگ داده است.»

در این بخش از آیه اشاره شده است که خداوند در کتاب های خود، جامعه ایمانی را به مزرعه کشاورزی تشبیه کرده است که دانه ای مثل خردل در آن کاشته می شود. هرچند دانه خردل از سایر دانه ها کوچک تر است، ولی چون نمو کند، درخت بزرگی می شود که مرغان هوا در شاخه هایش آشیانه می کنند.

این مثال بعد از آن زده شد که خداوند ویژگی یاران رسول خدا (ص) را بیان کرد که باهم مهربان و درمقابل کفار سرسخت هستند؛ یعنی جامعه ای که مؤمنان و افراد آن باهم وحدت دارند و سرسختی و صلابت خود را برای کفار و دشمنان خرج می کنند، کم کم رشد می کند و ساقه آن تبدیل به تنه ای محکم و استوار می شود. رشد کمی و کیفی مسلمان ها، کفار را عصبانی می کند و جامعه اسلامی باید خودکفا، مستحکم و مستقل باشد.

حکمت

کبوترانی که به کعبه پناه می برند

علیپورا در پایان خطبه اول نهج البلاغه، حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) به فریضه حج اشاره می فرمایند: «وَفَرَضَ عَلَيْنَا حَجَّ نَبِيِّهِ الْغَرَامِ الَّذِي جَعَلَهُ قِبْلَةً لِلْأُمَّمِ بِرُؤُونِهِ وَزُودَهُ الْأَنْعَامَ وَ [يُؤْتِيَهُنَّ] يَأْتِيَهُنَّ إِلَيْهِ [وَلَهُ] وَ لَوْهُ الْخِمَامُ وَ جَعَلَهُ شِبْخَانَهُ غَلَامَهُ لِيَتَوَاضَعُوا لِعَظَمَتِهِ وَ إِذْ غَنِمُوا لِيَعْرِتَهُ.»

امیرمؤمنان (ع) از میان همه فرایض، پرده از راز فریضه ای برمی دارد که جسم و جان را یک باره به سلوک می خواند، حج، حضرت در وصف حج، تصویری می آفریند که در آن، انسان مغرور به تمدن و فناوری، خود را، رام و بی ادعا به سوی خانه خدا روانه می کند. این تشبیه نه از سر تحقیر، که دعوتی است به شکستن بت خودبینی.

علی (ع)، حاجیان را به کبوترانی تشبیه می کند که از هرسو به جانب کعبه پناه می آورند. این «ولهیدن» کبوتران، عین بی قراری عاشقی است که جز به معشوق نمی اندیشد و چه زیباست این ولهیدگی دربرابر عظمتی که خانه ای از سنگ و گل را «قبله» ساخته است تا انسان سرگشته، جهتی برای سجود بیابد.

اما نکته کانونی در این کلام، دوشنانه ای است که حضرت برای این فریضه برمی شمارند: «فروتنی دربرابر عظمت او» و «اعتراف به عزت او». گویی حج، دانشگاهی است که در آن، انسان هم زمان دو درس بنیادین می آموزد: در احرام و طواف، عظمت پروردگار را با تمام وجود لمس می کند و در وقوف و سعی، به عزت بی همتای او گردن می نهد. این همان تواضعی است که آدمی را از خاک به افلاک می رساند.

حضرت سپس از حاجانی یاد می کنند که دعوت حق را در گوش کشیدند و به جان و دل خریدند. «اینان مسافرانی نیستند که تفریحی معنوی کنند، بلکه کاروانی هستند که پا، جای پای پیامبران می گذارند و چون فرشتگان گرد عرش، گرد کعبه می چرخند. در این بازار بربرکت عبادت، هرکه از رقیب خود می رباید، نه سود دنیوی، بلکه مغفرت الهی را.

و سرانجام، کعبه، آن خانه امن خدا، برای اسلام نشان است و برای پناهندگان امان. اما شرط این پناهندگی، استطاعت است و اقبال و آن که با وجود توانایی، روی بگرداند، خدا از جهانیان بی نیاز است. این پایان خطبه، پیامی روشن برای امروز ما دارد، حج، نه سفری تجملی، که میثاقی است میان خاکیان و افلاکیان؛ میثاقی که در آن، کبوتر جان، آشیان در جوار امن الهی می یابد.

احکام

حرمت شرعی اهانت به مقدسات مذاهب اسلامی

سمانه رضوانی| پرشش اساسی که همواره ذهن مؤمنان را به خود مشغول داشته، این است که از نگاه شرع مقدس، اهانت به مقدسات دیگر مذاهب اسلامی چه حکمی دارد؟ همچنین، آیا حضور و شرکت در مجالسی که در آن به مقدسات دیگر مذاهب توهین می شود، جایز است یا خیر؟ در پاسخ به این پرسش ها، مراجع عظام تقلید همواره بر حرمت شرعی این گونه گفتار و رفتار و نیز بر لزوم اجتناب از هرگونه فعلی که موجب اختلاف، تفرقه و سوء استفاده دشمنان شود، تأکید کرده اند. در ادامه، فتوای برخی از آیات عظام در این باره آورده می شود:

آیت الله العظمی شهید سید علی خامنه ای:

این جانب همچون بسیاری از علمای اسلام و دلسوزان امت اسلامی، بار دیگر اعلام می کنم که هر گفته و عملی که موجب برافروختن آتش اختلاف میان مسلمانان شود و نیز اهانت به مقدسات هر یک از گروه های مسلمان یا تکفیر یکی از مذاهب اسلامی، خدمت به اردوگاه کفر و شرک و خیانت به اسلام و حرام شرعی است. هرگونه گفتار یا کردار و رفتاری که در زمان حاضر، سوژه و بهانه به دست دشمن بدهد و یا موجب اختلاف و تفرقه بین مسلمین شود، شرعا حرام اکید است.

آیت الله العظمی مکارم شیرازی:

لازم است از کارهایی که باعث تفرقه صفوف و ایجاد شکاف بین مسلمانان می شود، خودداری شود و همه مسلمین در برابر دشمنان اسلام، متحد شوند.

آیت الله العظمی وحید خراسانی:

لعن علی ایدا، لعن علی ایدا.

آیت الله العظمی شبیری زنجانی:

مؤمنان باید از انجام اموری که باعث تفرقه و اختلاف و تضعیف اسلام می شود، اجتناب کنند.

نتیجه، با توجه به فتوای مراجع معظم تقلید، اهانت به مقدسات دیگر مذاهب اسلامی از نظر شرعی، حرام است و شرکت در مجالسی که به این منظور تشکیل می شود، مصداق بارز تفرقه انگیزی و همکاری با دشمن در تضعیف اسلام محسوب می شود، بنابراین بر هر مؤمنی واجب است که از هرگونه گفتار، کردار یا حضوری که به این اهداف دامن می زند، پرهیز کند و در راستای حفظ وحدت و انسجام امت اسلامی گام بردارد.

شکر

مهر

گزارش

آئینه مستقیمی از امتیازات اسلام که فرصت معنویت و اجابت را برای انسان صدچندان می کند و فرصت های طلایی برای رشد به او می دهد، ضریب دادن به نقش زمان و مکان است؛ مثل ماه رمضان که یک شب قدر آن، برتر از هشتاد سال است یا کعبه که حج و عمره اش، ثواب بی حدو حساب دارد. در میان مکان های مسجد از مهم ترین و با برکت ترین هاست و از آن به خانه خدا تعبیر می شود. در آستانه ۳۰ مرداد، روز جهانی مسجد، برخی آداب و احکام و الزامات حضور در مسجد را مرور کرده ایم.

ستارگان زمین برای اهل آسمان

مسجد در اسلام از جایگاه رفیع و ویژه ای برخوردار است؛ چنان که پیامبر اسلام (ص) از قول خداوند متعال می فرمایند: «مساجد خانه های من در زمین اند، همان گونه که ستارگان برای اهل زمین می درخشند. مساجد نیز برای اهل آسمان، نورافشانی می کنند.» قرآن نیز در آیات متعددی به مسجد اهداف بنای آن کارکردها و وظایف مسلمانان در مقابل آن اشاره کرده است؛ مثل آیه ۱۸ سوره جن که مسجد را محل پرستش خدا معرفی می کند: «وَ اِنَّ الْاِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَکَنَّا فَاکْذِبٌ» مساجد از آن خداست. پس باید احدی جز او را نخوانید! در این آیه شریف، مقصود از دعا، عبادت و پرستش است.

مسجد باید بر تقوا بنا شود

مهم ترین رکن در بنا و اثرگذاری مسجد، تقواست. قرآن کریم در آیه ۱۰۸ سوره توبه در این باره می فرماید: «لَتَسْجِدَ لِّلرَّبِّ غَلِيًّا اَلَّذِي يَوْمَ اَخْرَجَ اَنْ تَقُوْمَ عَلَيْهِ... قَطْعًا مَسْجِدِيْ كَهَ اَزْ نَخَسْتِيْنَ رَوْزِ بِرِیَایَةِ تَقْوَا بِنَا شُدِه. شایسته تراست.» ویژگی دومی که این آیه برای مساجد قائل است و بر آن تأکید می کند، طهارت و پاکیزگی از پلیدی های ظاهری و باطنی است؛ «فِيهِ رِجَالٌ يُحْجُونَ اَنْ يَنْتَظِرُوْا وَاَللّٰهُ يُجِبُ الْغَطْیٰرِینَ.» یعنی مسجد که محل پرستش خدا و هدایت بندگان اوست، هم باید بر تقوا بنا شده باشد، هم دارای طهارت باشد؛ وگرنه مصداق مسجد «ضار» خواهد بود که پیامبر (ص) به ویرانی آن دستور دادند.

۳ منفعتی که مختص مسجدی هاست

مسجد در روایات اهل بیت (ع) نیز جایگاه و کارکردهای ویژه ای دارد. پیامبر (ص) در این باره می فرمایند: «مساجد، بازاری از بازارهای آخرت هستند. پذیرایی آن، مغفرت و تحفه اش، بهشت است.» (مسندک ج ۳، ص ۳۶۱). حضرت رسول (ص) همچنین می فرمایند: «هرکه به سوی مسجد گام بردارد، در برابر هر گام، ۱۰ حسنه برایش ثبت و ۱۰ گناهش پاک می شود و ۱۰ درجه و منزلت او (در بهشت) بالا می رود.» (وسائل، ج ۳، ص ۴۸۲) امام صادق (ع) نیز درباره برکات حضور در مسجد فرموده اند: «کسی که اهل مسجد باشد، حداقل یکی از این سه بهره نصیب او می شود، دعایی که خدا او را سزاوار بهشت می کند، بلایی که از او دفع می شود یا یک برادر دینی قسمت او می شود که برای رضای خدا او بهره مند می شود.» (وسائل، ج ۳، ص ۴۷۷)

آداب و برکات رفت و آمد به مسجد و انس با آن

سکونت در بهشت زمینی خدا

رفتارهای حرام در مسجد

برخی رفتارها در مسجد حرام است؛ مثل نجس کردن مسجد، زینت کردن مسجد به طلا در صورتی که اسراف محسوب شود. انجام کارهایی که خلاف شأن و حرمت مسجد است. داخل شدن کفار به مسجد، خراب کردن مسجد و برخلاف کیفیت وقف مسجد، عمل کردن. رعایت شأن و منزلت و جایگاه مسجد، واجب است و از کارهایی که با شأن و منزلت آن منافات دارد، باید پرهیز شود؛ برای همین مسجد جای ورزش و تمرین ورزشی نیست و اگر پخش موسیقی در مسجد منافی با حرمت آن باشد، حرام است. حتی اگر موسیقی غیرمطرب باشد. (پایگاه اطلاع رسانی دفتر آیت... العظمی سیدعلی خامنه ای)

مستحبات حضور در مسجد

برای حضور در مسجد مستحباتی هم سفارش شده است که بر ثواب و پاداش رفت و آمد به مسجد، اضافه می کند. تمیز و آباد کردن، خوشبو کردن و پوشیدن لباس پاکیزه و نیکو، مراقبت کردن کفش یا پا که به نجاست یا کثافتی آلوده نباشد. امام باقر (ع) در این باره می فرمایند: «پیش از ورود به مسجد، کفش های خود را از نظر آلودگی و نجاست» واریسی کنید.» (وسائل، ج ۳، ص ۵۰۴). ذکر زبانی و خشوع قلبی هنگام ورود به مسجد و خروج از آن هم از مستحبات مسجد و توصیه شده در آموزه های دینی است.

اقامتگاهی برتر از بهشت

آموزه های دینی همچنین توصیه کرده اند که زودتر از همه به مسجد برویم و پس از دیگران از مسجد خارج شویم. پیامبر (ص) در تشویق به نشست و برخاست در مسجد می فرمایند: «جلوس من در مسجد، از سکونت در بهشت برایم بهتر است؛ زیرا اقامت من در بهشت سبب خشنودی من است، اما بودن من در مسجد، سبب رضا و خشنودی خداست.» (وسائل، ج ۳، ص ۴۸۲). خواندن دو رکعت نماز به قصد تحیت هنگام حضور در مسجد نیز به حضور ما در آن، ارزش افزوده می دهد. پیامبر اکرم (ص) در این باره می فرمایند: «مساجد را معبر و گذرگاه خود قرار ندهید و تا دو رکعت نماز نمانند نماز تحیت، در آن نخوانید. از آن خارج نشوید.» (القیق، ج ۲، ص ۱۹۴)

تشییع در آینه اربعین

که خود مسافر بود، کتری چایی که همچون موکب های ساده اربعینی با آتش هیزم می جوشید، جوانی که با تکه مقوای در گوشه ای از خیابان، مشغول بادزدن عابران بود، همگی در عمق خود، همان اخلاق مراقبت و همان آیین «خدمت بی چشم داشت» در مسیر زیارت را بازتولید می کرد. آنچه مردم بر پیشانی این مراسم نوشتند، از دل همان مناسکی برخاسته بود که سال هاست در اربعین، خانه به خانه و موکب به موکب بازتولید می شود.

حافظه تاریخی مردم و معنای کهن فرهنگی

با این تأملات، فهم اینکه این همه شباهت از کجا می آید، آسان می شود و دیگر نمی توان آن را تصادفی دانست. انسان های یک رویداد تازه را در قالب کهن ترین و نزدیک ترین معنای فرهنگی شان می فهمند و آنچه در این مراسم رخ داد، محصول یک حافظه مناسکی چندصدساله است که در عمق ذهن جمعی ایرانی ها و شیعیان جهان، رسوب کرده است. برای مردمی که سال ها اربعین را زیسته اند، هیچ قالب معنایی، برای درک عظمت یک شهید و صف بندی حق و باطل، نزدیک تر از

سید صابر قاسمی دانشپور دبیر آموزش و تفریح مدرسه حوزه پژوهش علم رفتار

آداب حضور در مسجد

امام صادق (ع) می فرمایند: «هرگاه داخل مسجد شدی، حمد و سپاس خدا را بگو و بر پیامبر صلوات بفرست.» (وسائل الشیعه، ج ۲، ص ۵۱۶). امیرمؤمنان (ع) نیز فرموده اند: «سنت این است که وقتی در مسجد می نشینی، رو به قبله باشی.» (همان، ص ۵۵۳). همچنین رسول خدا (ص) می فرمایند: «ای ایادرا! هر نشستنی در مسجد بیهوده است؛ مگر نماز خواندن یا ذکر گفتن. پی علم بودن و سؤال علمی کردن.» (بحارالانوار، ج ۸۳، ص ۳۸۰) و از پیامبر خاتم (ص) است که: «همانا مساجد برای قرآن، بنا نهاده شده اند.» (همان، ص ۳۷۰). این روایات تأکید می کنند که باید مساجد را عملاتکریم و احترام آن ها را حفظ کنیم و در حد توان از آن ها بهره بگیریم و از آنچه در شأن مساجد و خانه های خدا نیست، پرهیزیم.

مؤمنان، مساجد را آباد می کنند

در آموزه های دینی ما، بنا و آبادانی مساجد نیز پاداش و اجر بسیار دارد و برکات بی شمار برای انسان به ارمان می آورد. رسول خدا (ص) در این باره می فرمایند: «کسی که مسجد بسازد، اگرچه به اندازه خوابگاه مرغ سنگ خواره ای باشد، خداوند برای او در بهشت خانه ای می سازد.» (سفینه البحار، ج ۴، ص ۷۶) فراتر از این، قرآن به ویژگی های آبادکنندگان مسجد، تأکید کرده، می فرماید: «مسجد های خدا را تنها کسی آباد می کند که به خدا و روز جزا ایمان دارد. نماز به پا کند، زکات دهد و جز از خدا نترسد.» (توبه، ۱۸)